

Inflacja – czy student coraz biedniejszy – w świetle badań Portfele Studentów PB 2023

Paulina Szumowska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: paulina.szumowska.111352@student.pb.edu.pl

Julia Worobiej

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: julia.worobiej.111366@student.pb.edu.pl

Krystyna Zimnoch

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: k.zimnoch@pb.edu.pl

DOI: 10.24427/az-2023-0016

Streszczenie

Kryzys gospodarczy wywołany przez *lockdown* okresu pandemii spowodował spadek produkcji i braki podaży wielu dóbr, co przy znacznym światowym wzroście cen surowców energetycznych wywołało i przyspieszyło wzrost cen wszystkich towarów i usług w gospodarce. Wzrost cen wpływa na możliwości zaspokojenia potrzeb ludzi. Celem artykułu jest zbadanie wpływu wysokiej inflacji na poziom życia studentów. Do analizy wykorzystane zostały wyniki badania Portfele Studentów PB 2023. Ponad 90% ankietowanych zdecydowanie negatywnie odczuwa skutki inflacji. Według badanych najbardziej zdrożały produkty pierwszej potrzeby, opłaty za media oraz paliwo. Aby ograniczyć wydatki studenci wybierają tańsze produkty, rezygnują z zakupu niektórych dóbr, żyją jeszcze bardziej oszczędnie. Uzyskane wyniki zostały odniesione do badań ogólnokrajowych analizujących skutki inflacji i ich wpływ na sytuację konsumentów. Oba poziomy badania pokazują zbieżność wyników i potwierdzają spadek poziomu życia społeczeństwa w okresie inflacji.

Słowa kluczowe

inflacja, studenci, wzrost cen, zaspokojenie potrzeb, sytuacja finansowa

Wstęp

Inflacja jest jednym z ważniejszych zagadnień makroekonomicznych, które wpływa na życie ludzi jako konsumentów i podmiotów gospodarczych. Zjawisko to polega na wzroście ogólnego poziomu cen dóbr i usług na rynku, co skutkuje spadkiem siły nabywczej pieniądza. Inflacja ma złożony charakter i jest wynikiem wielu czynników, w tym polityki monetarnej państwa, popytu i podaży na rynku oraz zmian gospodarczych i społecznych. Po pandemii COVID-19 kryzys gospodarczy, którego źródeł szukać należy w globalnym zamknięciu gospodarki, doprowadził do szybkiego wzrostu cen na całym świecie. W Polsce na sytuację inflacyjną duży wpływ wywarła wojna w Ukrainie. W wyniku konfliktu, łańcuchy dostaw zostały zerwane, co spowodowało wzrost cen produktów spożywczych, ropy i gazu. Efekty działań zbrojnych na wschodzie Europy konsekwentnie przyczyniły się do pogorszenia sytuacji ekonomicznej innych państw. Wzrost cen surowców energetycznych, żywności, minerałów potrzebnych do produkcji dotyczy niemalże każdej gospodarki. Skutki inflacji są różnie odczuwane przez poszczególne grupy społeczne i zawodowe. Osoby posiadające niskie dochody, najbardziej odczuwają wzrost cen. Podstawowy koszyk produktów konsumpcyjnych tych osób stanowi największy udział wydatków w miesięcznym budżecie domowym. Do takiej grupy możemy zaliczyć studentów, którzy dopiero zaczynają samodzielne życie czy podejmują pierwszą pracę, a przez wzrost kosztów może być im trudniej utrzymać się samemu. Wysokie ceny mogą skutkować tym, że nie będą mogli oni pozwolić sobie na zakup niezbędnych dóbr i usług, co wpłynie na ich jakość życia.

Celem artykułu jest ocena wpływu rosnącego poziomu inflacji na sytuację finansową studentów Politechniki Białostockiej. Autorki chcą poznać ocenę i sposoby radzenia sobie z rosnącymi wydatkami podczas inflacji wśród badanej grupy. Do realizacji celu wykorzystano badania ankietowe Portfele Studentów PB 2023. Kolejna edycja tego badania miała na celu otrzymanie nowych spostrzeżeń i wniosków w porównaniu z badaniem z 2022 roku. Do analizy wykorzystano wyniki innych badań na temat sytuacji inflacyjnej młodych ludzi.

1. Przegląd literatury

Inflacja to współcześnie złożone zjawisko, na które składa się wiele przyczyn, a jej skutki odczuwa cała gospodarka i społeczeństwo. Inflacja od strony ekonomicznej jest zjawiskiem pieniężnym i jest domeną polityki pieniężnej banku centralnego, ale też oczekiwań społecznych w zakresie planowania konsumpcji i produkcji. Oczekiwania inflacyjne odgrywają kluczową rolę w mechanizmie transmisji pieniądza.

W rezultacie rosnących cen dochody realne spadają, konsumenci wydają więcej i oszczędzają mniej, aby zoptymalizować swoją konsumpcję i inwestycje w długim horyzoncie. Oczekiwania inflacyjne odgrywają również ważną rolę w procesie ustalania płac i cen, tym samym stają się ważnym wyznacznikiem przyszłej inflacji. W związku z tym zrozumienie charakteru podmiotów gospodarczych, oczekiwania inflacyjne i sposób ich kształtowania mają kluczowe znaczenie dla decydentów polityki pieniężnej [Reiche i Meyler, 2022]. Powszechnie uważa się, że przyczyną inflacji jest zbyt duża ilość pieniądza w obiegu, spowodowana nadmiernym dodrukiem waluty krajowej i w efekcie wzrostem ogólnego poziomu cen. Nie jest to jednak definicja oddająca w pełni, istotę inflacji [Piórko, 2022, s.76]. Wiarygodność banku centralnego jest prawdopodobnie najważniejszym czynnikiem decydującym o tym, czy prowadzenie polityki antyinflacyjnej nie będzie wiązało się ze znacznymi stratami w produkcji i zatrudnieniu [Berk, 1999]. Restrykcyjna polityka pieniężna skuteczna w walce z inflacją uniemożliwia tworzenie nowych miejsc pracy [Camara i in., 2023].

W dwóch ostatnich latach, poziom inflacji wykazuje tendencję wzrostową i cały świat mierzy się z jej konsekwencjami. W wielu publikacjach wskazuje się na wpływ pandemii, która wywołała kryzys gospodarczy przez zerwanie licznych łańcuchów dostaw, co zmusiło przedsiębiorców do podwyższenia cen surowców przemysłowych i energetycznych, które są konieczne do prawidłowego funkcjonowania gospodarki. Te działania spowodowały przyspieszenie wzrostu inflacji. W okresie grzewczym jesień-zima 2022/2023 w wielu krajach wystąpił kryzys energetyczny. W następstwie zaobserwowano spadek poziomu realnych dochodów obywateli, wzrost bezrobocia, a także skali ubóstwa w społeczeństwie [Prokopowicz, 2023, s.1].

Obecnie na sytuację inflacyjną w Polsce największy wpływ ma wojna w Ukrainie. Rosja była jednym z głównych dostawców ropy i gazu, a Ukraina, zboża na świecie. Konflikt zbrojny spowodował wstrzymanie dostaw tych surowców, co wpłynęło na wzrost ich cen. Przyczyniło się to do obniżenia poziomu życia społeczeństwa, ponieważ za taką samą kwotę można nabyć mniej transportowanych dóbr w porównaniu do poprzednich miesięcy [Kępka i Pająk, 2022, s. 69]. Badania wykazały, że Polacy najbardziej odczuwają wzrost cen żywności, paliwa oraz energii elektrycznej [CBOS, 2022]. Aby zmniejszyć koszty, kupują mniej, szukają tańszych zamienników oraz ograniczają zużycie surowców, takich jak: gaz, woda lub prąd. Część osób rezygnuje całkowicie z wydatków na rozrywkę, kulturę czy wypoczynek. Społeczeństwo jest pewne, że ceny będą nadal rosły i stara się jak najbardziej zmniejszyć konsekwencje inflacji [Zulczyk i in., 2023, s.7].

Przedmiotem zainteresowania podczas rosnącej inflacji stały się zachowania konsumentów oraz finanse studentów. Fundacja Warszawski Instytut Bankowości we współpracy ze Związkiem Banków Polskich przeprowadziło badanie dotyczące sytuacji finansowej studentów w Polsce (Portfel Studenta 2022). W roku 2022 w porównaniu do roku 2021, więcej niż co trzeci respondent zadeklarował pogorszenie swojej sytuacji finansowej i materialnej [Raport Portfel Studenta, 2022, s. 16]. Badania wśród studentów Politechniki Białostockiej (Portfele Studentów PB, 2022) pokazały, że ponad połowa badanych znacząco odczuwa wzrost kosztów utrzymania w porównaniu do wcześniejszych miesięcy. Ankietowani rezygnowali z zakupu niektórych dóbr, przyjemności czy rozrywki [Stalończyk i in., 2022, s. 77-78].

Powszechny od wielu lat konsumpcjonizm jako trend nadmiernego kupowania dóbr, które niekoniecznie są niezbędne do funkcjonowania, jest aktualnie redukowany. Wzrastająca inflacja (od pierwszego kwartału 2021) coraz bardziej wpływa na codzienne wybory Polaków. [Zulczyk i in., 2023, s. 6]. Aby odpowiednio przeanalizować wpływ zmian cen na budżet statystycznego gospodarstwa domowego, należy zdefiniować, czym ono jest. W literaturze gospodarstwo domowe to „zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się lub osoba utrzymująca się samodzielnie bez względu na to czy mieszka sama, czy też z innymi osobami spokrewnionymi, nie łącząca z nimi swoich dochodów” [GUS, 2021, s. 19].

Ostatnie dwa lata w gospodarce światowej z napiętymi wydarzeniami politycznymi i zjawiskami gospodarczymi potwierdzają olbrzymi wpływ pieniądza na życie ludzi. Znany od drugiej połowy XX wieku, za sprawą teorii monetaryzmu M. Friedmana [1994] fakt nieneutralności pieniądza sprawdza się także w trzeciej dekadzie XXI wieku. Główny Urząd Statystyczny regularnie bada budżety gospodarstw domowych i ustala, jak ważne są poszczególne rodzaje dóbr i usług w naszych wydatkach. Publikowany następnie przez GUS wskaźnik CPI (consumer price index) informuje, jak zmieniły się ceny dóbr i usług konsumpcyjnych w całej gospodarce. Ważną zaletą jest fakt, że ogólnokrajowe CPI umożliwia międzynarodowe porównania [Benedyk, 2023]. Takie badania prowadzi także Eurostat. Badania poziomu cen i ich wzrostu prowadzone są we wszystkich krajach.

Badania przeprowadzone przez firmę Ipsos wśród Amerykanów wykazały, że 80% konsumentów z powodu utrzymującej się inflacji jest zmuszona do zmiany swoich nawyków zakupowych. Najczęściej wybierano następujące formy zmniejszenia wydatków domowych: gotowanie w domu, kupowanie mniejszych ilości produktów, szukanie promocji, kupowanie lokalnych produktów. Ankietowani ograniczyli dawanie prezentów, a zakupy robili w supermarketach, np. Walmart, Target. Placówki te w celu zwiększenia lojalności i zaangażowania klientów zobowiązały

się do absorpcji wielu podwyżek kosztów. Aby klient nie zdecydował się na tańszy zamiennik produktu lub nawet unikał zakupu, sprzedawcy detaliczni i producenci powinni dostosować wzrost cen do postrzeganej przez konsumenta wartości produktów [IPSOS: Buss i Wallner, 2022, s. 5-7].

Inflacja pozostaje bardzo istotnym zagadnieniem i wyzwaniem dla polityki gospodarczej na całym świecie. W nadchodzących miesiącach będzie to nadal miało wpływ na koszty utrzymania, kształtowanie zaufania konsumentów i nawyków dotyczących wydatków [Inflation and the Cost of Living, 2023].

2. Metodyka badań

W artykule przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych na losowej próbie studentów Politechniki Białostockiej (PB). Zastosowano badania ilościowe jako technikę badawczą wykorzystano anonimową ankietę online (CAWI), która posłużyła do weryfikacji zmiennych cech statystycznych zbiorowości, zarówno ilościowych oraz jakościowych. W kwestionariuszu zastosowano kilka typów pytań:

1. dychotomiczne,
2. otwarte,
3. wielokrotnego wyboru,
4. z wykorzystaniem 5 stopniowej skali Likerta.

Badanie przeprowadzono w dniach od 04.04.2023 r. do 04.05.2023 r., a do obliczenia wyników badań wykorzystano program Microsoft Excel. Liczebność próby wyniosła 409 osób. Charakterystykę próby badawczej przedstawiono w tabeli 1.

3. Wyniki badań

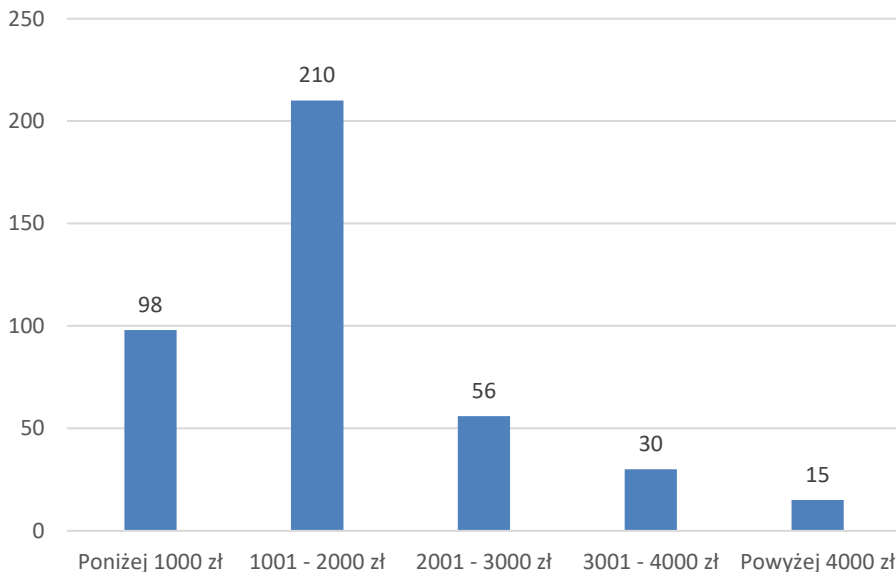
Wśród badanej grupy największy udział stanowili mężczyźni, których odsetek wyniósł 51,8%, natomiast udział kobiet ukształtował się na poziomie 46,2%, 2% respondentów zaznaczyło odpowiedź „inna” lub nie wyraziło chęci udzielenia odpowiedzi. Znaczna część ankietowanych była w wieku od 20 do 22 lat, co stanowiło 64,8% zbiorowości. Najczęściej wskazywano jako miejsce zamieszkania miasto o liczbie mieszkańców od 151 tys. do 500 tys., taką odpowiedź zaznaczyło, 44,3% respondentów. Najwięcej badanych studentów studiowało na I roku (41,1%) oraz na kierunkach: zarządzanie (148), logistyka (120) oraz zarządzanie i inżynieria produkcji (31).

Tab. 1. Charakterystyka grupy badawczej

Zmienna	Charakterystyka
Płeć	Kobieta – 46,2% (189); Mężczyzna – 51,8% (212) Inna – 0,8% (3); Nie chce odpowiadać na to pytanie – 1,2% (5)
Wiek	Poniżej 20 lat – 12% (49) 20 – 22 lat – 64,8% (265) 23 – 25 lat – 17,8% (73) 26 – 28 lat – 3,4% (14) 29 – 31 lat – 1% (4) Powyżej 32 lat – 1% (4)
Miejsce zamieszkania	Wieś – 23,2% (95) Miasto do 50 tys. – 19,6% (80) Miasto od 51 tys. Do 150 tys. – 11% (45) Miasto od 151 tys. Do 500 tys. – 44,3% (181) Miasto powyżej 501 tys. – 2% (8)
Rok studiów	I – 41,1% (168); II – 28,9% (118); III – 18,1% (74); IV – 7,6% (31); V – 4,4% (18)
Kierunek Studiów	Architektura wnętrz – 0,49% (2) Architektura krajobrazu – 0,24% (1) Biotechnologia – 0,49% (2) Budownictwo – 0,24% (1) Energetyka ciepła – 0,49% (2) Gospodarka przestrzenna – 0,73% (3) Inżynieria środowiska – 0,73% (3) Leśnictwo – 0,49% (2) Ekoenergetyka – 0,24% (1) Elektronika i telekomunikacja – 0,24% (1) Elektrotechnika – 2,93% (12) Informatyka – 1,96% (8) Informatyka i ekonometria – 3,91% (16) Matematyka stosowana – 0,98% (4) Automatyka i robotyka – 2,69% (11) Inżynieria biomedyczna – 1,71% (7) Mechatronika – 1,96% (8) Mechanika i budowa maszyn – 2,93% (12) Inżynieria meblarstwa – 0,73% (3) Logistyka – 29,34% (120) Turystyka i rekreacja – 1,96% (8) Zarządzanie – 36,19% (148) Zarządzania i inżynieria produkcji – 7,58% (31) Zarządzanie i inżynieria usług – 0,73% (3)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

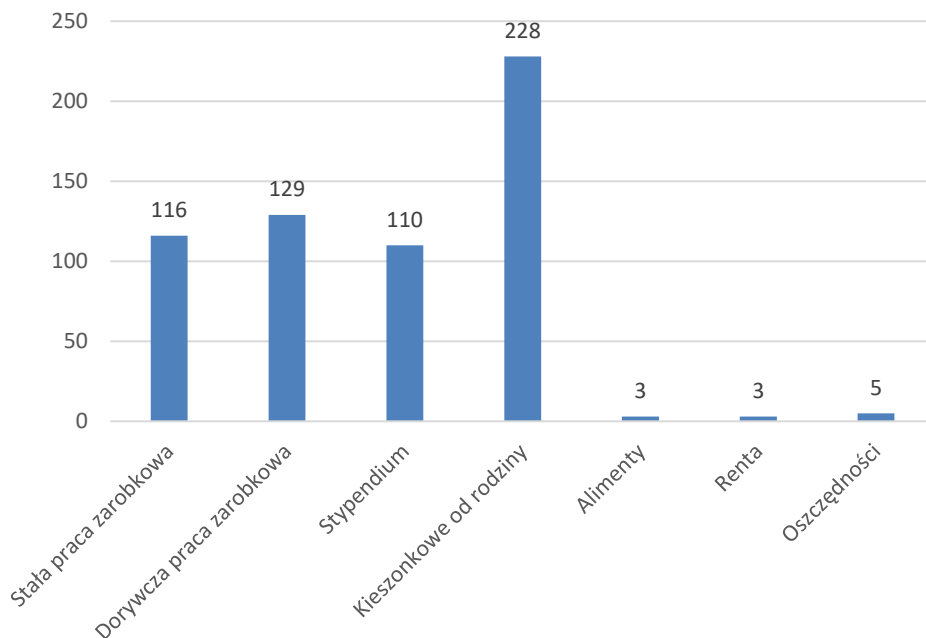
Studentom zadano pytanie dotyczące wysokości ich średnich miesięcznych wydatków (Rys. 1). Ponad połowa respondentów (210) odpowiedziała, że ich wydatki wynosiły od 1001 zł do 2000 zł miesięcznie. Koszty poniżej 1000 zł ponosiło 98 ankietowanych, a zobowiązania powyżej 4000 zł płaciło tylko 15 badanych.

Rys. 1. Średnie miesięczne wydatki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

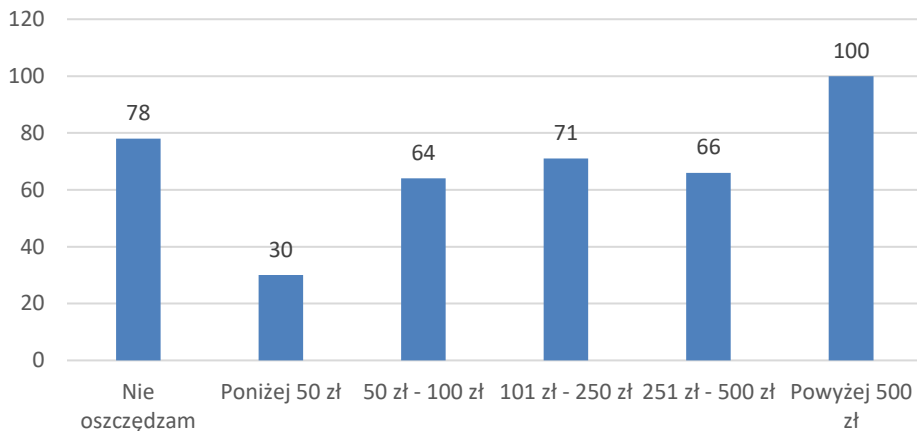
Studenci są to większości ludzie młodzi, którzy bardzo często nie zaczęli jeszcze samodzielnego życia, a z powodu trwającej edukacji nie zawsze mają czas oraz możliwość podjęcia pracy na etacie. Ze względu na te okoliczności najczęściej korzystają oni z pomocy finansowej od bliskich. Potwierdziły to wyniki badań, w których ankietowani jako główne źródło dochodu wskazywali kieszonkowe od rodziców (228). Część respondentów finansowała swoje wydatki z dorywczej (129) i stałej pracy zarobkowej (116) oraz stypendium (110). Ankietowani zaznaczali także takie odpowiedzi jak: alimenty, renta i oszczędności (Rys. 2).

Rys. 2. Główne źródło dochodu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

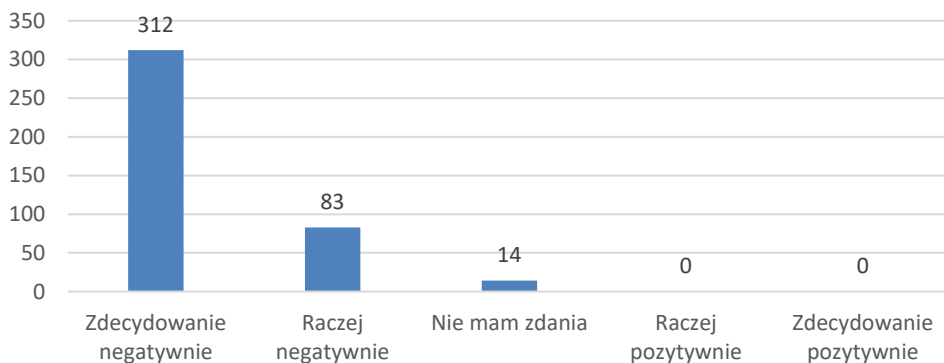
Zgodnie z wynikami badań ponad 80% ankietowanych (331) udało się miesięcznie zaoszczędzić pewną kwotę (Rys. 3). Wśród nich najwięcej, bo aż 100 osób odkładało nawet powyżej 500 zł miesięcznie. Najmniejsze miesięczne oszczędności osiągało 30 osób – poniżej 50 zł. Jeśli chodzi o oszczędności w wysokości 50-100 zł, 101-250 zł i 251-500 zł odpowiedzi rozłożyły się na podobnym poziomie. W badaniu również pojawiły się tacy respondenci, którzy nie oszczędzali w ogóle – ich liczba wyniosła 78.

Rys. 3. Średnia kwota miesięcznych oszczędności

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Blisko 80% respondentów odczuło zdecydowanie negatywnie skutki inflacji, a 20% spośród badanych zaznaczyło, że odczuło raczej negatywnie. Korzystnych konsekwencji zjawiska nie odczuła żadna z badanych osób. Wśród ankietowanych 14 osób nie miało zdania na ten temat (Rys. 4).

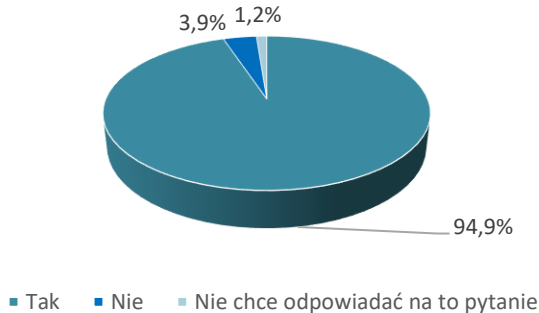

Rys. 4. Odczucia studentów związane ze skutkami inflacji w Polsce

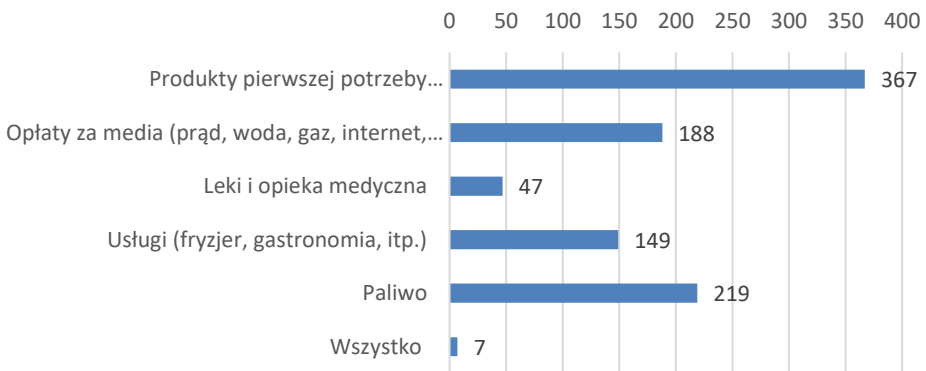
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Prawie wszyscy ankietowani, bo aż 94,9% odczuli podwyżkę cen produktów i usług (Rys. 5). Według nich najwyższy wzrost cen dotyczył produktów pierwszej

potrzeby (367), takich jak: jedzenie czy kosmetyki, paliwo (219) oraz opłaty za media (188) – gaz, woda, prąd. Podwyżki usług odczuło 149 respondentów. Najmniejsza liczba badanych (47) zauważyła wzrost cen leków oraz opieki medycznej. Pojawiła się także taka odpowiedź (7 osób), że podrożało wszystko (Rys. 6). Podwyżki cen nie odczuło 3,9% badanych, a 1,2% nie udzieliło konkretnej odpowiedzi.

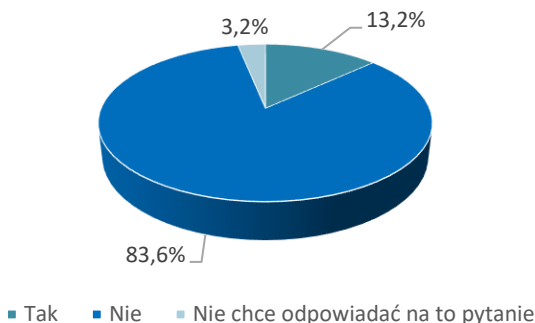
Rys. 5. Odczucia studentów dotyczące podwyżek cen produktów i usług w ostatnich trzech miesiącach
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Rys. 6. Dobra, które według studentów zdrożały najbardziej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

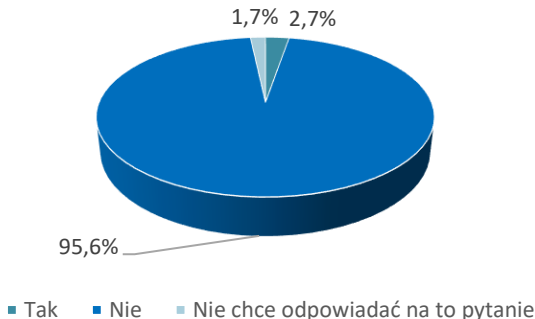
Pomimo wzrostu cen, aż 83,6% respondentów nie zmieniło środka transportu na mniej kosztocłony, jednak, aby zmniejszyć wydatki 13,2% badanych zdecydowało się na takie rozwiązanie. Konkretniej odpowiedzi nie udzieliło 3,2% ankietowanych (Rys. 7).

Rys. 7. Związek inflacji ze zmianą środka transportu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Ze względu na skutki inflacji 95,6% respondentów nie było zmuszonych do zmiany miejsca zamieszkania, a do takiego działania zjawisko inflacji nakłoniło 2,7% ankietowanych. Konkretniej odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 1,7% grupy (Rys. 8).

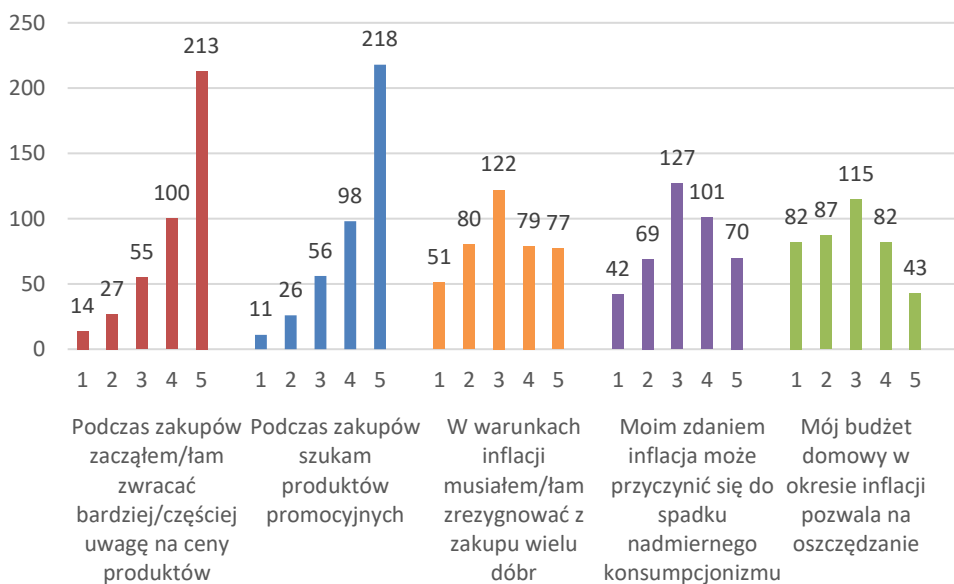

Rys. 8. Skutki inflacji a zmiana miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Studenci zostali poproszeni o przypisanie oceny do podanych stwierdzeń, które określają ich sytuację podczas inflacji. Ocena miała formę pięciostopniowej skali Likerta, gdzie 1 oznacza „Zdecydowanie się nie zgadzam”, a 5 – „Zdecydowanie się zgadzam” (Rys. 9). Podczas zakupów ankietowani w większości zdecydowanie potwierdzili, że zaczęli częściej zwracać uwagę na ceny produktów (213) oraz że szukają produktów promocyjnych (218). W warunkach inflacji, aż 122 badanych nie

określiło konkretnego stanowiska, co do zrezygnowania z zakupu wielu dóbr. Pozostałe odpowiedzi rozłożyły się w miarę proporcjonalnie, co do ocen. Część osób musiała zrezygnować z zakupu, niektórych dóbr, a część nie. Neutralnie podeszli również do stwierdzenia, iż inflacja może przyczynić się do nadmiernego spadku konsumpcjonizmu (127). Z tym stwierdzeniem zgodziło się 171 ankietowanych, a przecząco odpowiedziało – 111. Większość respondentów (169) stwierdziło, że w okresie inflacji ich budżet nie był wystarczająco wysoki, aby mogli oni zaoszczędzić pewną sumę pieniędzy. W tym okresie 125 ankietowanych miało szansę zaoszczędzić. Pozostała część osób (115) nie miała zdania, co do możliwości oszczędzania podczas podwyżek cen.

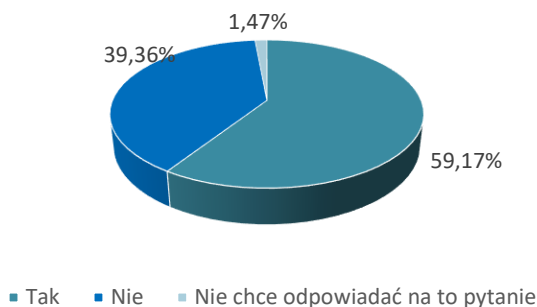

Rys. 9. Ocena stwierdzeń dotyczących inflacji według studentów z wykorzystaniem skali Likerta

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Pośród badanej grupy studentów aż 59,17% ankietowanych zostało zmuszonych do zrezygnowania z nabycia dóbr ze względu na skutki inflacji (Rys. 10). Wśród tej grupy pojawili się również ci (39,36%), którzy odpowiedzieli przecząco na zadane pytanie. Konkretniej odpowiedzi nie udzieliło 1,57% studentów. Najczęściej rezygnacja ta dotyczyła (Rys. 11): jedzenia na mieście (180), zakupu ubrań, kosmetyków (165), rozrywki (154), rozwoju osobistego (78) oraz samodzielnego mieszkania (46).

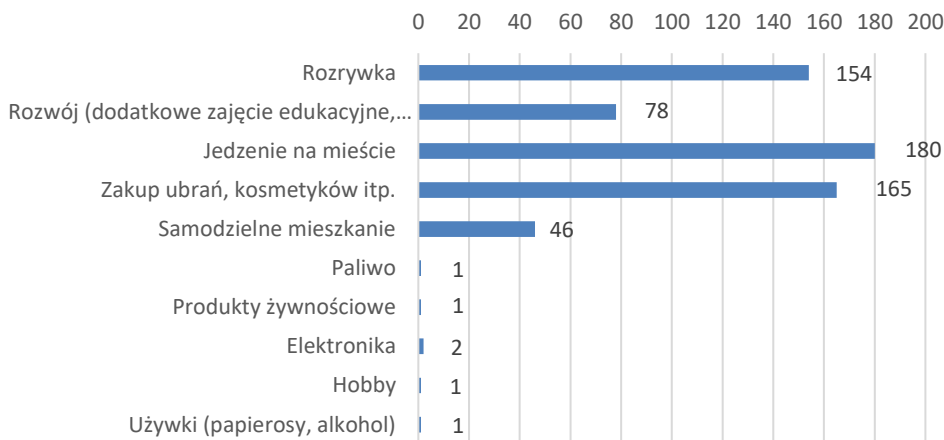
W najmniejszym stopniu natomiast: paliwa, produktów żywnościowych, hobby, używek oraz elektroniki (0,96% wszystkich odpowiedzi).

Rys. 10. Skutki inflacji a rezygnacja z nabycia dóbr

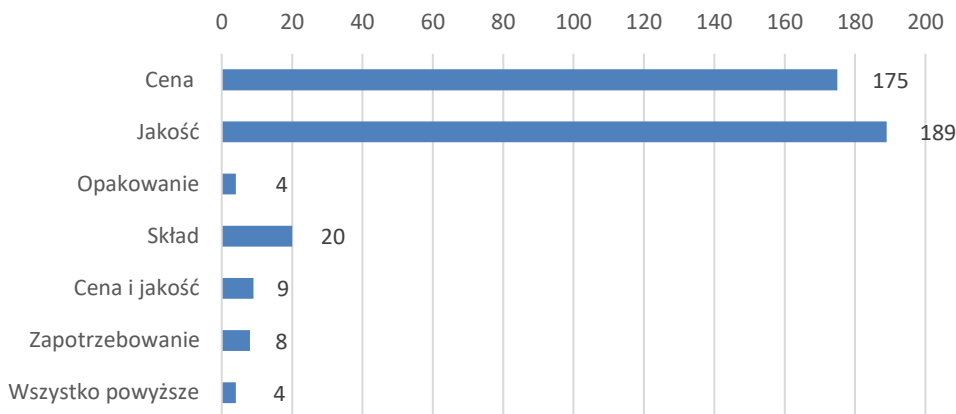
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Mimo podwyżek cen, respondenci w większości wskazali, że na ostateczną decyzję zakupu danego dobra wpływała jakość (189). Ważnym czynnikiem, na który konsumenci również zwracali uwagę była cena (175). Część badanych kupiła dany produkt ze względu na jego skład (20). Najbardziej wskazywanymi odpowiedziami było: adekwatność ceny do jakości, zapotrzebowanie oraz opakowanie (Rys. 12).

Rys. 11. Wykaz dóbr, z których zrezygnowali studenci z powodu inflacji

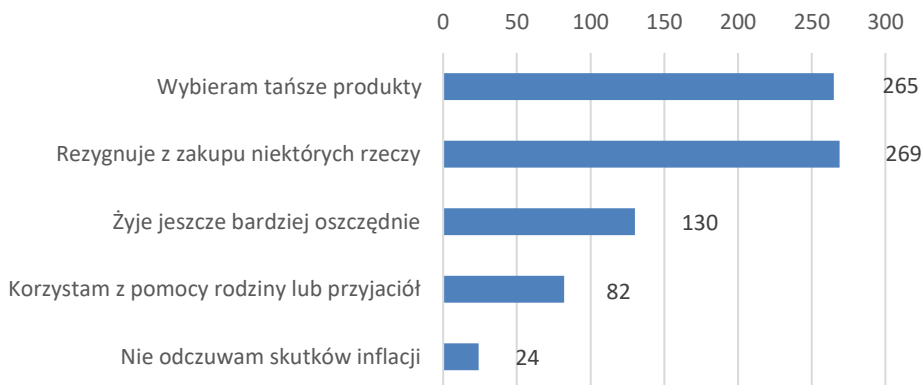
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Rys. 12. Determinanty decyzji zakupowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

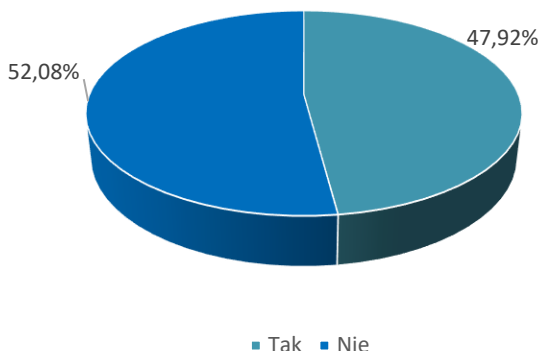
Z powodu rosnących kosztów życia, studenci znaleźli swoje sposoby, aby je zmniejszyć (Rys. 13). Znaczna część ankietowanych zrezygnowała z zakupu niektórych rzeczy (269), wybierała tańsze produkty (265) oraz żyła jeszcze bardziej oszczędnie (130). Część badanych korzystała z pomocy rodziny lub przyjaciół (82). Jednakże wśród badanych 24 respondentów zadeklarowało, iż nie odczuło skutków inflacji.

Rys. 13. Sposoby radzenia sobie podczas inflacji

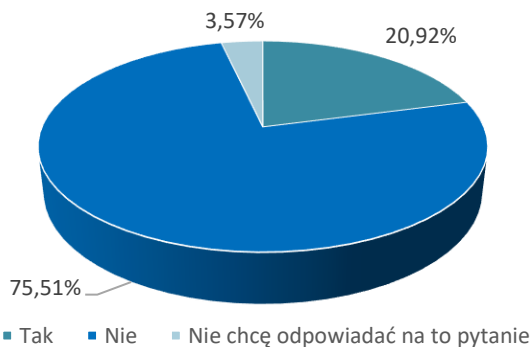
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Wśród badanych studentów wyłoniono grupę osób pracujących, stanowili oni 47,92% wszystkich ankietowanych (Rys. 14). Natomiast 52,08% respondentów zaznaczyło odpowiedź, iż nie pracuje. Pośród osób odpowiadających aż 75,51% zadeklarowało brak zmiany dotychczasowego miejsca zatrudnienia, a 20,92% badanych zmieniło miejsce zatrudnienia w okresie inflacji. Konkretnej odpowiedzi nie udzieliło 3,57% studentów (Rys. 15). Uczestnicy badania wykazali wzrost wynagrodzenia w okresie inflacji w 53,57%, jednak 39,29% ankietowanych odpowiedziało przecząco na pytanie o wzrost wynagrodzenia. Żadnych konkretnych odpowiedzi nie udzieliło 7,14% badanych (Rys. 16).

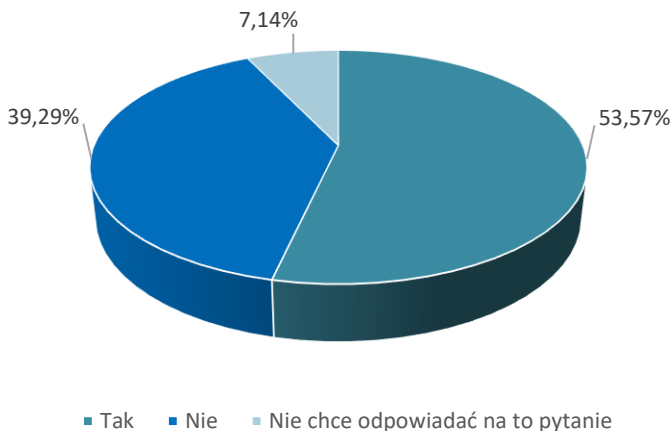
Rys. 14. Rozkład próby badawczej ze względu na aktywność zawodową

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Rys. 15. Inflacja a zmiana miejsce zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

Rys. 16. Wzrost miesięcznego wynagrodzenia w trakcie inflacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego Portfele Studentów PB 2023.

4. Dyskusja wyników

Przeprowadzone badanie Portfele Studentów PB 2023 pozwoliło lepiej poznać ich sytuację finansową oraz to jak sobie radzą w czasie rosnącej inflacji. Miesięczne wydatki studentów PB wynoszą od 1001 do 2000 zł. Są one niższe w porównaniu z wynikami badania przeprowadzonego przez Warszawski Instytut Bankowości wraz z Związkiem Banków Polskich (Portfel Studenta 2022), gdzie wydatki te wynosiły 3177 zł. Porównując wyniki obu badań możemy zauważyć, że studenci PB są w stanie oszczędzić nawet ponad 500 zł miesięcznie, w przypadku społeczności badanych studentów w skali całego kraju jest to kwota od 251 zł do 500 zł [Raport Portfel Studenta, 2022, s. 11, 18].

Głównymi i najczęściej wskazywanymi źródłami dochodu studentów są kieszonkowe od rodziców (38,4%), praca dorywcza (21,7%), jak i stała praca zarobkowa (19,5%) oraz stypendium (18,5%). Według projektu M. Grodzickiego i in., 45,9% dochodu stanowią pieniądze od rodziców, 33,3% dochody własne, a 11,4% wsparcie państwa [Grodzicki i in., 2020].

Z badania Portfele Studentów PB 2022 wynika, że około 50% respondentów zadeklarowało pogorszenie sytuacji finansowej w związku z inflacją [Stalończyk i in., 2022, s. 77]. Obecnie (maj 2023), aż 96,6% odczuwa negatywnie skutki spadku wartości pieniądza.

Podwyżki cen dotyczą wszystkich segmentów rynku. Według danych GUS najbardziej zdrożały ceny mieszkań (20%), transportu (19,9%), żywności (15,4%) i rozrywki (11,3%), a najmniej edukacja (8,7%), używki (7,4%), opieka zdrowotna (7,1%) oraz odzież (5,2%) [GUS, dane wg stanu na 08.03.2023]. Studenci PB największy wzrost cen zauważyli wśród produktów pierwszej potrzeby (37,6% ankietowanych), paliwa (22,4% ankietowanych), opłat za media (19,2% ankietowanych) oraz usług (15,3% ankietowanych).

Ponad połowa respondentów z powodu skutków inflacji nie zmieniła środka transportu (83,6%) i nie była zmuszona do zmiany miejsca zamieszkania (95,6%). Mimo pandemii 47% badanych zostało w dotychczasowym miejscu zamieszkania, a 27% zmieniło je. Wśród ankietowanych znalazły się również osoby, które się wyprowadziły, a w późniejszym czasie ponownie powróciły do tego samego lokum (19%), a niektórzy znaleźli inne (16%) [Portfel Studenta, 2021, s. 33].

Santander Consumer Bank przeprowadził badania „Polaków Portfel Własny: czas oszczędzania”. Według jego wyników z powodu rosnących cen 56% Polaków rezygnuje z zakupu niektórych produktów i usług, są to głównie osoby w wieku od 18 do 29 roku życia. Aby zmniejszyć koszty rezygnują oni z wyjazdów turystycznych (46%), wizyt w restauracjach (32%), zamawiania jedzenia na wynos (24%), zakupu elektroniki (31%) i sprzętu AGD (29%), zakupu nowych ubrań i butów (26%) oraz książek (24%) [Santander Consumer Bank: Polaków Portfel Własny: czas oszczędzania, 2023]. Wyniki naszego badania wskazują, że studenci Politechniki Białostockiej głównie odmawiają sobie jedzenia na mieście (28,62%), zakupu ubrań i kosmetyków (26,23%), rozrywki (24,48%) i wydatków na rozwój osobisty (19,07%). Respondenci w naszym badaniu wskazali, że rezygnowali z dodatkowych zajęć edukacyjnych, korepetycji, samodzielnego mieszkania, paliwa, produktów żywnościowych, elektronik, hobby i używek.

W raporcie *Zmiana zachowań konsumenckich w dobie inflacji w Polsce 2023* można zauważyć, iż podczas inflacji respondenci zwracali uwagę w pierwszej kolejności na atrybuty produktów związane z ich ceną takie jak: cena (79,4%), adekwatność do ceny (69,2%). Na drugim miejscu stawiają jakość kupowanych produktów (54,2%) i to czy artykuł znajduje się w promocji lub przecenie (54,2%), z kolei na trzecim - miejsce zakupu produktu (18,7%) i jego dostępność (6,5%) [Zulczyk i in., 2023, s. 12]. W świetle badań studentów Politechniki Białostockiej ostatecznie o zakupie danego dobra decyduje jakość (46,2%), potem cena (42,7%) oraz skład (4,89%). Najmniej istotnym czynnikiem okazuje się opakowanie (0,9%).

Uczestnicy badania o zmianie zachowań konsumpcyjnych, jednoznacznie podkreślają, że w okresie inflacji unikają zakupu zbędnych produktów lub zmniejszają ich ilości (72,9%), korzystają z promocji na produkty (63,6%) oraz wybierają tańsze

produkty (32,7%). Ankietowani ograniczają również wydatki na rozrywkę i kulturę, wybierają tańsze sklepy oraz ograniczają zużycie surowców [Zulczyk i in., 2023, s. 13]. Podobnie postępują studenci PB, którzy głównie rezygnują z zakupu niektórych dóbr (34,9%), wybierają tańsze produkty (34,4%) oraz żyją jeszcze bardziej oszczędnie (16,8%). Część z respondentów korzysta także z pomocy rodziny lub przyjaciół (10,6%).

Ze względu na inflację 47% respondentów jest bardziej skłonnych do zmiany pracy niż w zeszłym roku (2022), jednak ten odsetek spada. Wskazuje na to badanie przeprowadzone przez Pracuj.pl. Głównie decydują się na to najmłodszy uczestnicy rynku pracy (52%). Ilość studentów poszukujących pracy ze względu na drastyczne koszty życia coraz bardziej wzrasta [Pracuj.pl, Podstawy finansowe Polaków w czasach inflacji, marzec 2023]. W badaniu wykazano, że 75,5% respondentów nie zmieniło swojego miejsca zatrudnienia, a 20,9% zadeklarowało jego zmianę.

W badaniu przeprowadzonym wśród studentów Politechniki Białostockiej zauważono, że wzrost wysokości minimalnego wynagrodzenia miał konkretny wpływ na zarobki uczestników. Około 53,5% studentów doświadczyło podwyżki wynagrodzenia w wyniku tego wzrostu. Z drugiej strony, około 39,2% badanych studentów nie odczuło żadnej zmiany w swoim wynagrodzeniu pomimo wzrostu minimalnego wynagrodzenia. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak sposób zatrudnienia (np. umowy o pracę, umowy zlecenie), elastyczność warunków zatrudnienia lub ogólna polityka płac pracodawcy.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki badań potwierdziły, że wysoka inflacja wpłynęła negatywnie na codzienne życie studentów PB. Aby zmniejszyć rosnące koszty utrzymania najczęściej rezygnowali oni z zakupu rzeczy i usług takich jak: jedzenie na mieście, zakup ubrań i kosmetyków, rozrywka czy dodatkowe zajęcia edukacyjne, które dają możliwość samorozwoju. Starali się również wybierać tańsze produkty i oszczędnie gospodarować posiadanymi zasobami oraz finansami.

Przeprowadzone badanie wykazało, że miesięczne wydatki respondentów koncentrowały się głównie w przedziale od 1001 zł do 2000 zł, co stanowiło odpowiedź ponad połowy respondentów.

Studenci, będąc głównie młodymi osobami, często jeszcze nie samodzielni, polegają na wsparciu finansowym od swoich bliskich. Transfery od rodziców stanowiły główne źródło dochodu dla większości badanych, a część z nich utrzymywało się z dorywczej lub stałej pracy zarobkowej oraz stypendium. Mimo podwyżek cen, respondentom udaje się miesięcznie oszczędzić nawet powyżej 500 zł.

Blisko 95% ankietowanych zauważyło wzrost cen produktów i usług, szczególnie w przypadku artykułów pierwszej potrzeby, paliwa oraz opłat za media. Podczas zakupów badana grupa studentów zwracała uwagę przede wszystkim na cenę i jakość oraz czy te dwa czynniki są adekwatne względem siebie.

Badanie Portfele Studentów PB 2023 pokazało pogorszenie się ich sytuacji finansowej w wyniku inflacji. O ile wyniki badania z 2022 potwierdziły to dla ponad połowy badanych, to obecna edycja wykazuje, że aż 90% studentów odnotowuje gorszą sytuację finansową.

ORCID iD

Krystyna Zimnoch: <https://orcid.org/0000-0002-1900-9895>

Literatura

1. Badanie zrealizowane na zlecenie Santander Consumer Bank *Polaków Portfel Własny: czas oszczędzania 2023* https://www.santanderconsumer.pl/gfx/santander/userfiles/_public/20230321_raport_ppw_czas_oszczedzania_fin.pdf
2. Benedyk M. (2023), *Jak inflacja zubaża Polaków*, <https://wei.org.pl/wp-content/uploads/2023/03/Jak-inflacja-zubaza-Polakow-raport-WEI.pdf>
3. Berk J., M., Consumers' Inflation Expectations and Monetary Policy in Europe, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/01/berk.pdf>
4. Berk, J. M. (1999), *Measuring inflation expectations: a survey data approach*, Applied Economics, 31, pp. 1467-1480.
5. Camara I., Ouedraogo R., Sy A. N.R. (2023), *Unbearable Costs: When Is Inflation Impeding Job Creation? Evidence from Sub-Saharan Africa*, <https://www.imf.org/wpiea2023046-print.pdf>.
6. Friedman M. (1994), *Intrygujący pieniądz*, Łódź: Wydawnictwo Łódzkie, s. 32-59.
7. Grodzicki M., Grzymała-Moszczyńska J., Kostera M., Lubacha J., Krzemińska K., Łapniewska Z., Stachurski A., Szafarczyk L., Wójcik G. (2020), *W jaki sposób pandemia COVID-19 wpływa na sytuację ekonomiczną i psychospołeczną studentów?* Uniwersytet Jagielloński, Kraków, s.12. https://wsip.sggw.pl/uploads/filemanager/prace_student%C3%B3w/zmiana_zachwa%C5%84_konsumenckich...raport_.pdf
8. *Inflation and the Cost of Living: Are Consumers Spending Less?* <https://www.jpmorgan.com/insights/research/inflation-cost-of-living>

9. Ipsos: Buss B., Wallner W. (2022), *How inflation is changing consumer behavior* s. 5-7 https://www.ipsos.com/sites/default/files/2022_01_18_Inflation_Buss_Ipsos.pdf
10. Kęпка A., Pająk N. (2022), *Wpływ wojny w Ukrainie na wysokość inflacji w Polsce*, Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne, nr 1(4), s. 59-72.
11. Piórko J. (2022), *Analiza wpływu inflacji na budżet statystycznego polskiego gospodarstwa domowego w pierwszym półroczu 2021 roku*, Biernackiego M., Kowalaka R. (red.), *Rachunkowość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 76-87.
12. Pracuj.pl, *Podstawy finansowe Polaków w czasach inflacji*, marzec 2023.
13. Prokopowicz D. (2023), *Gospodarcze skutki wojny w Ukrainie*, s. 1 https://www.researchgate.net/profile/Dariusz-Prokopowicz/publication/368521191_Gospodarcze_skutki_wojny_w_Ukrainie/links/63f54620574950594531ea28/Gospodarcze-skutki-wojny-w-Ukrainie.pdf
14. Raport Warszawskiego Instytutu Bankowości i Związku Banków *Polskich Portfel Studenta 2021*, https://zbp.pl/getmedia/f76f16e2-872d-4ac9-90c7-93014b6a318e/PortfelStudenta2021_popr2
15. Reiche L., Meyler A. (2022), *Making sense of consumer inflation expectations: the role of uncertainty*, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2642~f96823e5de.en.pdf>
16. Stalończyk I., Staworko M., Wołosiewicz K., Wąsowska M. (2022), *Sytuacja finansowa studentów Politechniki Białostockiej w czasie pandemii i obecnie*, Akademia Zarządzania 6(2), s. 77-78.
17. Warszawski Instytut Bankowości, Gąsior P. (2022), *Portfel Studenta*, <https://www.wib.org.pl/wp-content/uploads/2022/09/raport-portfel-studenta-2022-wib-zbp-bde-as.pdf>
18. Zulczyk J., Słowik A., Walewska D., Warpas M., Szewczyk B. (2023), *Zmiana zachowań konsumenckich w dobie inflacji w Polsce*, https://wsip.sggw.pl/uploads/filemanager/prace_student%C3%B3w/Zmiany_zachowa%C5%84_konsumenckich...prezent.pdf

Inflation – is the student getting poorer – in the light of studies Student Portfolios PB 2023

Abstract

The economic crisis triggered by the Pandemic lockdown caused a decline in production and shortages in the supply of many goods, which with a significant global increase in the price of energy commodities, accelerated and triggered an increase in the price of all goods and services in the economy. The main purpose of the article is to examine the impact of high inflation on the lives of students. The results of the PB 2023 Student Portfolios survey were used for the analysis. Over 90% of the respondents were decidedly negatively affected by inflation. According to the respondents, necessities, utilities and fuel have become most expensive. In order to limit expenses, students choose cheaper products, forgo the purchase of some goods and live even more frugally. The results were cross-referenced with broader nationwide surveys analyzing the effects of inflation and its impact on consumers. The two levels of the study show a convergence of results and confirm the decline in society's standard of living during inflation.

Key words

Inflation, students, price increase, meeting the needs, financial situation